

Трейтяк Д.В.

аспірант,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ПОЛІТИКА КОРЕНІЗАЦІЇ У СЕРЕДОВИЩІ ГРЕКІВ ПРИАЗОВ'Я У 20-30-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ

Важливим етапом, який мав значення для збереження культури греків Приазов'я, стала політика коренізації, що проводилася радянським урядом у 20-30-ті роки ХХ століття. На початку 20-х років представники грецької національної меншини перебували у скрутній ситуації. Несприятлива економічна ситуація, загострення міжнаціональних протиріч та складність запровадження радянської ідеології у широкі маси населення, потребували докорінно нового підходу до внутрішньої політики. Кризова ситуація лише погіршувалася через серйозні труднощі у населення, викликані голодом, нестачами матеріальних ресурсів, зловживаннями місцевої влади. Радянське керівництво розуміло необхідність подальшого поширення своєї ідеології у середовищі етнічних меншин, і тому було прийнято рішення про введення більш м'якої політики, якою стала політика коренізації.

Основними цілями політики коренізації проголошувалися: створення національних районів та сільрад, відкриття ряду національних навчальних закладів, дослідження національних мов грецької меншості та створення зручного правопису для освітньої політики, початок випуску навчальної літератури грецькою мовою, а також боротьба з побутовими хворобами у грецькому середовищі та налагодження земельних відносин [4].

29 серпня 1924 року вийшла постанова ВУЦВК і РНК УСРР «Про виділення національних районів та сільрад». Згідно до постанови, новостворені органи місцевої влади не повинні були за своїми функціями відрізнятися від аналогічних місцевих органів [1]. Секцію ЦКНМ, що займалася грецькою меншиною очолив С. Яллі. За його сприяння проводилися різнобічні дослідження грецької культури, що стали важливим внеском у поповненні інформації стосовно грецького населення.

Протягом 1925–1926 років у Приазов'ї було створено тридцять грецьких сільрад. Під час виокремлення національних районів у рамках проведення політики коренізації, скупченість грецького населення у Приазов'ї полегшувала цей процес. Після тривалих переговорів зрештою

було вирішено виділити два грецькі райони в Маріупольському окрузі і один – в Сталінському. Відсоток грецького населення у новостворених районах був таким – Мангуський район – 89%; Сартанський район – 52%; Великоянісольський район – 60% [6].

Одним з найбільш складних питань на шляху впровадження політики коренізації стало питання мовної розбіжності грецького населення. Майже половина грецького населення спілкувалася урумською мовою, що мала тюркське походження, в той час як інша половина розмовляла грецько-еллінською говіркою. У сфері культури греків також ситуація потребувала змін. До початку проведення політики коренізації грецька писемність майже повсюдно була витіснена російською і в грецькому селі надзвичайно мало було людей, що могли читати грецькою мовою.

Центральна комісія з питань національних меншин та голова грецького її відділення С. Яллі розробили напрямки перетворень, що планувалися у сфері освіти і науки. Серед цих напрямків були такі заходи, як утворення національних грецьких шкіл, організація курсів перепідготовки вчителів, організація сільськогосподарських шкіл для грецького селянства, підтримка наукових досліджень грецького населення. Коренізація управлінського апарату передбачала просування на місцеві керівні посади представників грецького населення [5].

Починаючи з 1926 року було організовано курси по перепідготовці вчителів, де готувалися педагоги для шкіл. Кількість слухачів таких курсів поступово зростала, проте загалом вони не могли належним чином забезпечити школи потрібною кількістю підготовлених кадрів. Для того, щоб покращити становище президія ВУЦВК прийняла постанову про відкриття грецького відділення при Маріупольському педагогічному технікумі. Це рішення було прийнято у 1926 році, а працювати відділення почало лише у 1928 році [3].

Таким чином, поступово робилися кроки задля того, щоб налагодити грецьку освіту серед меншини, проте темпи були невисокими, і окрім всього цього процесу заважав брак кадрів та літератури.

Окрім навчальних закладів також відбувалося відкриття в населених пунктах бібліотек, клубів та інших закладів. Відбувалися спроби поширити грецьку культуру не тільки в освітнє середовище, але і в соціальне життя населення. У травні 1932 року у Маріуполі було засновано грецький театр. На початку 30-х почала оформлюватися організація грецьких радянських письменників.

На першому етапі запровадження політики коренізації радянська влада прагнула зробити національні меншини більш яскраво вираженими, не в останню чергу і для того, щоб підкреслити їх зв'язок з пролетарськими прошарками їх рідних країн. Таким чином планувалося експортувати комуністичну ідеологію в інші країни, для подальшого її

поширення і розгортання пролетарського руху. Проте під кінець 20-х – початок 30-х років, коли стало зрозуміло про неможливість здійснення світової революції пролетаріату, радянська влада змінила курс. Відтепер всілякі контакти національних меншин з представниками інших країн було унеможливлено та заборонено.

У період 1931–1932 років у культурно-просвітительській роботі розпочали виникати нові труднощі та конфлікти. Розпочалося зростання недовіри до представників апарату управління, до місцевих керівників, які прибули до грецьких сіл з інших місць. Розпочалися конфлікти за землю між грецькими та українськими селянами з приводу земель яків були відібрані у греків під час громадянської війни. Спалахували також конфлікти і з іншими етнічними групами. Внаслідок таких локальних причин, а також внаслідок нового курсу радянської влади, спрямованого на закриття контактів національних меншини з представниками інших країн, радянський уряд прийняв рішення про ліквідацію національних районів та сільрад [3]. Закривалися установи, що займалися підготовкою кваліфікованих кадрів для культурних та освітніх закладів національних меншин. У 1938 році постановою ЦК КП(б)У «Про реорганізацію національних шкіл на Україні» було зазначено, що існування навчальних закладів для національних меншин є «недоцільним» та «шкідливим». 28 січня 1938 року виконком Сталінської облради прийняв постанову «Про ліквідацію грецького робітничо-селянського театру». Маріупольський грецький педтехнікум було реорганізовано в педтехнікум вчителів початкових класів [6].

Отже, політика коренізації стала важливим етапом у розвитку культури грецької меншості України. Радянська влада, вводючи цю політику, прагнула залучити на свій бік багаточисельних представників етнічних меншин для того, щоб поширювати в їх середовищі свою ідеологію. Не дивлячись на ідеологічну спрямованість багатьох заходів, варто зазначити про в цілому позитивний вплив коренізації на розвиток культури грецької етнічної меншини. Політика коренізації була необхідною для радянської влади для того, щоб завдати удару по традиційним механізмам існування етнічної громади, а до самої громади привнести нові комуністичні ідеали.

Список використаних джерел:

1. Верменич Я. В. Адміністративно-територіальний устрій України: еволюція, сучасний стан, проблеми реформування: у 2 ч. – К.: Інститут історії України НАН України, 2009. – Ч. 1. – 364 с.
2. Голосюк Д. Греческий театр в Мариуполе (1932–1937 гг.). Страницы истории // Взгляд. 1993. 15-31 авг. – С. 11.

3. Греки на українських теренах: Нариси з етнічної історії: документи, матеріали, карти / упоряд.: М. Дмитрієнко, В. Литвин, В. Томозов та ін. – Київ: Либідь, 2000. – 448 с.

4. ЦДАВО. Ф.413. Оп.1. Спр. 100. Документи про результати обстеження окрбюро національних меншостей грецького населення / протоколи, резолюції, звіт. 1925 рік. 90 арк.

5. ЦДАВО. Ф.413. Оп.1. Спр. 105. Постанови, витяги з протоколів ВУЦВК і РНК УСРР, про заходи забезпечення рівності національних мов, відпуск коштів на видання юридичної літератури на мовах національних меншостей і ін. [1926]. 48 арк.

6. Якубова Л.Д. Маріупольські греки (етнічна історія) 1778 р. – початок 30-х років ХХ ст. / Л. Д. Якубова. – Київ: Ін-т історії України НАН України, 1999. – 331 с.